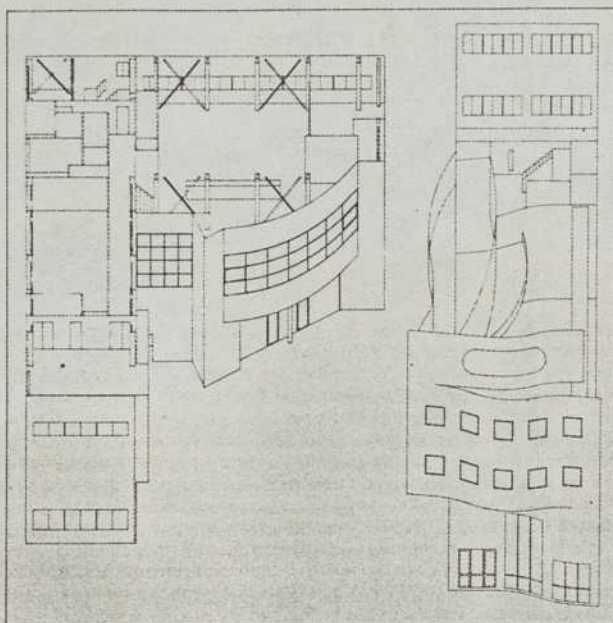
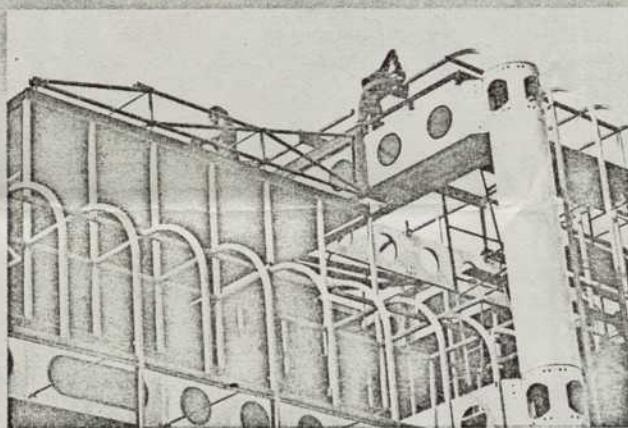

Toyo Ito, Japan: twee huizen, resp. in Nagoya (1978, links) en in Hakata (1980).

Belastingkantoor van François Deslaugiers in Nemours (1979). Hier is bouwen niet langer iets waar je vieze handen van krijgt. De draagconstructie bevat tevens een groot deel van het leidingstelsel. En je kan eigenlijk nauwelijks meer spreken van ruwbouw en afbouw: het één gaat naadloos in het ander over, voor zover er sprake van een scheiding is.

ongekend grote schaal voor, want achter in de catalogus vindt men een blok architecten wier werk niet op de tentoonstelling hangt, en dit zijn niet de slechtsten. Wat, alles bij elkaar, zo irriteert is echter niet die stortvloed van beelden. Integendeel: het is heel verademend om zoveel blij van creativiteit te zien. Wat ergerlijk is is de gemakzucht van de samenstellers die geen poging hebben willen ondernemen om de chaos te ordenen, en die dus niet kunnen zien dat hun chaos helemaal geen chaos zou hoeven zijn maar dat er wel degelijk een aantal gemeenschappelijke noemers zijn aan te wijzen waaronder architecten – of ze nu in New York, Melbourne of Tokio wonen – zijn te vangen (het zal dan wel – alweer – moeten gaan om een ordening naar programma). Er is in wezen een heel vreemde situatie ontstaan. Zolang de eerste de beste Wehkamp-catalogus beter

gestructureerd is, kan je niet over 'de architectuur' praten, laat staan over de architectuur die karakteristiek zou zijn voor 'l'esprit du temps'. Voorop staat dan 'de architect'. De paradox is, dat in praktisch alle inleidingen bij de twee tot nu toe beschreven tentoonstellingen gerefereerd wordt aan de crisis in de architectuur, maar dat de jonge architecten individueel daar geen enkele last van lijken te hebben. Hun dynamiek wordt echter volledig weggedrongen en verzuipd in een poel van vooroordelen en betweterigheid. De twee catalogi behorend bij de *Modernité*-tentoonstellingen bevatten bij elkaar maar enkele teksten die verhelderend werken. In *La Modernité: un projet inachevé* zijn dat stukken van Frampton en Habermas. In de catalogus van de Biennale staan twee teksten van Baudrillard die de moeite waard zijn, plus Eisenmans interview met

Venturi, dat al in *Skyline* van juni 1982 stond en waarin deze openhartig zegt: 'Iemand heeft mij eens van beschuldigd, dat ik mij in *Complexity and Contradiction in Architecture* beperkt heb tot het bij elkaar harken van mijn favoriete gebouwen om daar vervolgens een theorie aan te ontleenen. Ik denk, dat daar een grond van waarheid in zit, maar dat dat niet noodzakelijk een bezwaar hoeft te zijn. Zo werk ik, zo werkt de kunstenaar (...). Zo zijn ideologische kwaliteiten (...) de vrucht van een esthetische intuïtie'. Venturi had bij deze tentoonstelling betrokken moeten worden.

La Construction Moderne is na een bezoek aan de Ecole des Beaux-Arts werkelijk een verademing. Het is een kleine, overzichtelijke en goed toegankelijke expositie. In de aankondiging wordt in één alinea duidelijk gemaakt waar het om gaat. Men constateert daar, dat de moderne techniek de afgelopen decennia nogal wat veranderingen teweeg heeft gebracht in de diverse rolpatronen binnen het bouwproces. Met behulp van zes projecten van zes verschillende architecten die ieder een heel eigen werkwijze hebben wordt een zeldzaam rijk beeld geschetst van wat er in de bouw (en dus in de architectuur) allemaal voor mogelijkheden zijn. Het gaat om woningen van Chemetov en Gimonet, een belastingkantoor van Deslaugiers, het metrostation 'Alma' in Woluwé-Saint-Lambert van Kroll en twee projecten van Simounet en Piano & Rogers. En vooral de laatste drie presentaties zijn leerzaam. Allereerst als projecten op zich, vervolgens vanwege de onderlinge verschillen (en dat zijn er nogal wat tussen bijvoorbeeld Kroll en Piano & Rogers), en voor wat betreft deze laatste en Simounet komt daar nog bij, dat hun werk ook te zien was in de Ecole des Beaux-Arts maar hier pas tot zijn recht komt dankzij de analyse die ervan gegeven wordt. Dat is misschien het allerbeste bewijs voor de stelling, dat al die bloemlezingen en overzichtstentoonstellingen niet zoveel zin hebben en dat één simpele expositie waarin diep wordt ingegaan op een overzichtelijk, beperkt programma veel efficiënter werkt. Menigeen heeft het over classicistische invloeden wanneer er ergens een schim van een zuil te zien is, zoals in het tijdschrift *Plan* onlangs sprake was van 'jonge goten' vanwege een paar spitsbogen. Wat in de Ecole des Beaux-Arts te zien is werkt het lichtzinnige meehuppelen in het circus van de architectuur in de hand, het Institut Français wijst de weg naar een verantwoord hoogstandje.

Maarten Kloos

La modernité: un projet inachevé. Ecole des Beaux-Arts, ingang: 11 Quai Malaquais, Parijs (6e), dagelijks, behalve dinsdag van 12.30-20 uur, tot en met november. De catalogus is een uitgave van de Editions du Moniteur.

La Modernité ou l'esprit du temps. Ecole des Beaux-Arts, ingang: 14 Rue Bonaparte, Parijs (6e), dagelijks 12.30-20 uur, tot en met 14 november. De catalogus is een uitgave van de Editions L'Esquerre.

La Construction Moderne. Institut Français d'Architecture, 6 Rue de Tournon, Parijs (6e), dinsdags tot en met zaterdag van 12.30-19 uur. Tot en met 13 november. De catalogus is verschenen als bijlage bij het *Bulletin d'Informations Architecturales* no. 70, oktober 1982.

Studiedag RIGO over bouwen in nieuwe verhoudingen

Het Research Instituut Gebouwde Omgeving (Rigo) bestaat in 1982 tien jaar. Ter gelegenheid hiervan wordt op 19 november een studiedag gehouden onder het motto 'De opdrachtgever, bouwen in nieuwe verhoudingen'. Professionele opdrachtgevers en ontwerpers uit verschillende sferen (overheid, bedrijfsleven, volkshuisvesting) hebben toegezegd een inleiding te houden. Het is de bedoeling dat zij vanuit hun specifieke invalshoek een beeld geven van recente ontwikkelingen op hun werkteerterrein. Welke consequenties hebben bijvoorbeeld schaalvergroting en internationalisering voor hun beroepspraktijk en de taakverdeling binnen het bouwproces? Sprekers zijn onder andere prof. ir. T. J. Dijkstra (rijksbouwmeester), W. H. M. Meeuwse (Algemene Woningbouwvereniging Den Haag), W. A. Smit-Van Waesbergen (Novotel-concern), P. Annez (World Bank), ir. H. Vink (Dienst Stadsontwikkeling Den Haag). Na deze inleidingen volgt een discussie. De studiedag vindt plaats op de Academie van Bouwkunst, Waterloooplein 67 te Amsterdam. De kosten bedragen f 20,-. Geïnteresseerden kunnen zich voor nadere informatie wenden tot Henk Bouma en Mieke van Veen: tel. 020-228936 of 020-256375.